

การวิเคราะห์งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับโฮมสเตย์ในประเทศไทย: แนวทางสู่การส่งเสริม Soft Power ระดับท้องถิ่นและการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ The Analysis of Studies on Homestay in Thailand: Guidelines for Promoting Local Soft Power and Experience-based Tourism

อัสวิน แสงพิกุล¹ และ ชงศ์สุดา โตท่าโรง²

Aswin Sangpikul¹ and Chongsuda Totharong²

Received: 01 October 2024

Revised: 03 January 2025

Accepted: 30 January 2025

บทคัดย่อ

ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา งานวิจัยที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับโฮมสเตย์ส่วนใหญ่มักศึกษาในมิติของการท่องเที่ยวเชิงชุมชนมากกว่าการบูรณาการร่วมกับแนวคิดสมัยใหม่ อย่างเช่น พลังอำนาจละมุน หรือ ซอฟพาวเวอร์ (soft power) ทำให้โฮมสเตย์ขาดโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของตนเองเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติ ดังนั้น งานวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) เพื่อสำรวจงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับโฮมสเตย์ในประเทศไทย โดยจำแนกออกตามหมวดหมู่ต่างๆ 2) เพื่อวิเคราะห์กิจกรรมการท่องเที่ยวของโฮมสเตย์ที่มีศักยภาพดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติ และ 3) เพื่อวิเคราะห์กิจกรรมการท่องเที่ยวของโฮมสเตย์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ งานวิจัยนี้สำรวจงานวิจัยเชิงเอกสารที่ศึกษาเกี่ยวกับโฮมสเตย์ในประเทศไทยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา จากฐานข้อมูลศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) และ Google Scholar และใช้สถิติเชิงพรรณนา คือ ความถี่และร้อยละ ร่วมกับการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาคกลางเป็นภูมิภาคที่มีการศึกษาเกี่ยวกับโฮมสเตย์มากที่สุด โดยนักวิจัยส่วนใหญ่นิยมใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพในการศึกษาเรื่องโฮมสเตย์ และหัวข้อที่นิยมศึกษามากที่สุด คือ การบริหารจัดการและการดำเนินงานของโฮมสเตย์ 2) กิจกรรมการท่องเที่ยวของโฮมสเตย์ที่มีศักยภาพดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติ แบ่งได้ 5 กิจกรรม ได้แก่ 2.1) กิจกรรมเกี่ยวกับอาหารไทย/อาหารท้องถิ่น 2.2) กิจกรรมเกี่ยวกับศาสนา 2.3) กิจกรรมเกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรมไทย 2.4) กิจกรรมเกี่ยวกับการนวดแบบไทย และ 2.5) การแต่งกายด้วยชุดท้องถิ่น/ชุดไทย 3) กิจกรรมการท่องเที่ยวของโฮมสเตย์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ แบ่งได้ 6 รูปแบบ ได้แก่ 3.1) การท่องเที่ยว

¹ ผู้อำนวยการหลักสูตรมหาบัณฑิต, สาขาการจัดการการท่องเที่ยว คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
E-mail: aswin.sal@dpu.ac.th

² หัวหน้าหลักสูตรการโรงแรมและธุรกิจอาหาร, คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
E-mail: chongsuda.tog@dpu.ac.th

¹ Graduate Director, Tourism Management, Faculty of Tourism and Hospitality, Dhurakij Pundit University

² Department Head, Hotel Studies and Food Business, Faculty of Tourism and Hospitality, Dhurakij Pundit University

เที่ยวเชิงประสบการณ์ด้านอาหาร 3.2) การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ด้านวัฒนธรรม 3.3) การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ด้านศาสนา 3.4) การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ด้านสุขภาพ 3.5) การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ด้านเกษตรวิถี และ 3.6) การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ด้านธรรมชาติ ผลการวิจัยนี้จะช่วยขยายองค์ความรู้ในด้านศักยภาพของโฮมสเตย์เพื่อเชื่อมโยงกับแนวคิดเรื่องพลังอำนาจละมุน หรือซอฟพาวเวอร์ ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้พัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของประเทศไทยต่อไป

คำสำคัญ: โฮมสเตย์, Soft Power, การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์

Abstract

During the past 10 years, most research on homestays has tended to be examined in terms of community-based tourism rather than integrating it with modern concepts such as soft power, which causes homestays to lack the opportunities to develop their own potential to attract foreign tourists. Thus, the objectives of this research were 1) to explore research studies related to homestays in Thailand, categorized into different groups; 2) to analyze tourism activities of homestays that have the potential to attract foreign tourists; and 3) to analyze tourism activities of homestays related to experience-based tourism. This research examined documentary studies on homestays in Thailand over the past 10 years from the TCI database and Google Scholar, using descriptive statistics such as frequency and percentage, along with content analysis to analyze the data.

The research findings revealed that 1) the Central region was the most popular area where studies on homestays were conducted, while qualitative methods were the most popular research approach, and the most commonly studied topic was the management and operations of homestays. 2) The tourism activities of homestays that have the potential to attract foreign tourists can be divided into five activities: a) activities related to Thai/local food, b) activities related to religion, c) activities related to Thai traditions and culture, d) activities related to traditional Thai massage, and e) dressing in local/Thai clothing. 3) The tourism activities of homestays related to experiential-based tourism can be categorized into six forms: a) experiential tourism focused on food, b) experiential tourism focused on culture, c) experiential tourism focused on religion, d) experiential tourism focused on health, e) experiential tourism focused on agricultural lifestyles, and f) experiential tourism focused on nature. The results of this research will help expand knowledge on the potential of homestay by connecting with the concept of soft power, which will benefit relevant agencies to use the research results to develop and promote homestay tourism in Thailand.

Keywords: Homestay, Soft Power, Experience-Based Tourism

บทนำ

การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ (homestay tourism) หรือการท่องเที่ยวเพื่อไปสัมผัสวัฒนธรรมชนบทได้เริ่มมีการกล่าวถึงในบริบทสังคมไทยเป็นระยะเวลากว่า 20 ปีมาแล้ว (มธุรสปราบไพร, 2544) ปัจจุบันการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์มีแนวโน้มที่จะได้รับความนิยมมากขึ้นจากนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะกลุ่มที่สนใจวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ท่ามกลางธรรมชาติที่สวยงาม เงียบสงบ และได้เรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น ดังนั้น การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์จึงเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวทางเลือก (alternative tourism) ที่แตกต่างจากการท่องเที่ยวแบบมวลชน (mass tourism) นักท่องเที่ยวสามารถเลือกมาท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ได้ ซึ่งเป็นการเดินทางท่องเที่ยวไปยังชุมชนเล็กๆ แต่ให้คุณค่า ประสบการณ์ และการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นที่นักท่องเที่ยวจะไม่ได้ได้รับประสบการณ์เหล่านี้จากการท่องเที่ยวแบบมวลชน เช่น การทานอาหารท้องถิ่น การใส่ชุดไทย การร่วมทำกิจกรรมกับคนในชุมชน หรือการไปวัดและทำบุญกับเจ้าของบ้าน เป็นต้น (จิตกา คุ่มเรือน, 2563; สุริรัตน์ เครือบคนโท และกันทิมาลย์ จินดาประเสริฐ, 2566)

ในวงการวิชาการได้มีการกล่าวถึงโฮมสเตย์ไว้ว่า เป็นที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท ซึ่งหมายถึงบ้านพักที่นักท่องเที่ยวสามารถพักร่วมกับเจ้าของบ้าน โดยนักท่องเที่ยวมีวัตถุประสงค์ที่จะเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวบ้าน โดยเจ้าของบ้านมีการจัดการเรื่องที่พักและอาหารไว้บริการให้แก่นักท่องเที่ยว อีกทั้งนักท่องเที่ยวอาจร่วมทำกิจกรรมต่างๆ กับชาวบ้านในชุมชน (จิตกา คุ่มเรือน, 2563; มธุรสปราบไพร, 2544) การพักโฮมสเตย์จะก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ (learning process) ร่วมกันระหว่างเจ้าของบ้าน ชุมชน และนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการสร้างความรู้ (knowledge) ความเข้าใจ (understanding) และเกิดทัศนคติ (attitude) ที่ดี

ระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนในชุมชน อันเนื่องมาจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน (มธุรสปราบไพร, 2544) ทั้งนี้ ที่พักแบบโฮมสเตย์หรืออาจเรียกว่าการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์นั้น นอกจากจะได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวแล้ว นักวิชาการจำนวนมากยังให้ความสนใจในการท่องเที่ยวประเภทนี้เช่นกัน โดยมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์กันมากขึ้นในช่วงระยะ 10 ปีที่ผ่านมา อาจเป็นเพราะการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเชิงชุมชน (cultural tourism/community-based tourism) ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (sustainable tourism) ที่สามารถช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่นหรือชุมชนได้โดยตรง (จิตกา คุ่มเรือน, 2563) จึงทำให้มีนักวิชาการจำนวนมากสนใจศึกษาวิจัยเรื่องนี้กันมากขึ้น เพื่อสร้างองค์ความรู้เพื่อนำไปพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ให้มีความยั่งยืนในระดับท้องถิ่น

อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจเบื้องต้นของผู้วิจัยเอง พบว่า งานวิจัยที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในประเทศไทยนั้น ส่วนใหญ่มักศึกษาในมิติเดียวในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงชุมชนหรือการท่องเที่ยวในท้องถิ่น มากกว่าการนำมาบูรณาการร่วมกับการพัฒนาการท่องเที่ยวสมัยใหม่ หรือแนวคิดสมัยใหม่ เช่น แนวคิดเรื่องพลังอำนาจละมุน หรือซอฟพาวเวอร์ (soft power) (ในบทความนี้จะขอใช้คำภาษาอังกฤษ soft power ตลอดทั้งบทความ เนื่องจากเป็นคำดั้งเดิม โดยคำนี้ได้รับการยอมรับและใช้กันอย่างกว้างขวางในงานวิชาการที่ปรากฏในฐานข้อมูล TCI) ซึ่งเป็นแนวคิดเกี่ยวกับอำนาจในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ Professor Joseph S. Nye อาจารย์แห่งมหาวิทยาลัย Harvard ได้อธิบายไว้ว่า Soft Power หมายถึงความสามารถในการชักจูงใจหรือโน้มน้าวใจ โดย

ทำให้ผู้อื่นมีความพึงพอใจหรือเต็มใจเปลี่ยนพฤติกรรม ยอมรับ หรือคล้อยตามในสิ่งที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้อำนาจ โดยปราศจากการคุกคามหรือการแลกเปลี่ยนสิ่งใด (สุภาพิษฐ์ ธีระวัฒน์, 2565) ทั้งนี้ soft power อาจมีได้ในหลายศาสตร์ เช่น ศิลปะ เสื้อผ้าแฟชั่น หรืออุตสาหกรรมสร้างสรรค์ เช่น ดนตรี หรือ ภาพยนตร์ เป็นต้น

งานวิจัยในครั้งนี้จะวิเคราะห์ soft power ในมิติของการท่องเที่ยว หรือการใช้พลังอำนาจละมุนที่มาจากทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่น โดยหากวิเคราะห์ให้ลึกซึ้งแล้วจะพบว่า การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์นั้นมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับพลังอำนาจละมุน (soft power) ในมิติของศักยภาพและความดึงดูดใจทางด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น (local culture power) ที่กระตุ้นให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเกิดความรู้สึกสนใจ ชื่นชอบ และเป็นปัจจัยดึงดูดให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยว เข้ามายังชุมชนและเลือกพักโฮมสเตย์ในบางโอกาส แทนการพักที่โรงแรมในตัวเมืองทุกครั้งไป งานวิจัยที่เกี่ยวข้องระบุว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติให้ความสนใจในการพักโฮมสเตย์ในประเทศไทยเนื่องจากหลายปัจจัย เช่น อรรถาศัยไมตรีของเจ้าของบ้าน วัฒนธรรมไทย การเรียนรู้วิถีชีวิตท้องถิ่น และการทำกิจกรรมร่วมกับคนในชุมชน เป็นต้น (มนตรี เกิดมีมูล, 2561; สิทธิศักดิ์ โพธิ์ศรี และคณะ, 2567) ทั้งนี้ จุดประสงค์หลักของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ คือ การเดินทางไปพักค้างแรมกับคนในชุมชนเพื่อสัมผัสและเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น โดยนักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นหลายรูปแบบผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การรับประทานอาหารไทยหรือการทำอาหารไทย การเรียนรู้วิถีชีวิตคนไทยในชนบท การเรียนรู้ศิลปะของไทย เช่น มวยไทย การแต่งกายด้วยชุดไทยท้องถิ่น หรือการไปทำบุญที่วัด เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ล้วนเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิง

วัฒนธรรมที่มีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่สนใจเรียนรู้วัฒนธรรมของไทยในระดับท้องถิ่น โดยหากมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในประเทศไทยอย่างจริงจังและถูกทิศทาง อาจทำให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่สนใจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเลือกมาพักโฮมสเตย์เพิ่มขึ้น เพื่อเป็นที่พักแรมทางเลือกให้แก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ โดยอาจไม่จำเป็นต้องพักโรงแรมในตัวเมืองทุกครั้งที่มาเยือนประเทศไทย

นอกจากเรื่อง soft power แล้ว งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในประเทศไทย ยังขาดการวิเคราะห์เพื่อเชื่อมโยงกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจรูปแบบใหม่ในปัจจุบัน หรือ เศรษฐกิจเชิงประสบการณ์ (experience-based economy) ซึ่งหมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่ผู้ซื้อจะเน้นการเลือกซื้อสินค้าหรือบริการที่สามารถให้ประสบการณ์ที่แตกต่างออกไปหรือไม่เหมือนผู้ขายรายอื่นๆ โดยอาจเป็นประสบการณ์ที่น่าจดจำ น่าประทับใจ หรืออยากบอกต่อคนใกล้ชิด และสามารถสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้ซื้อได้ (Pencarelli & Forlani, 2016) ตัวอย่างเช่น การท่องเที่ยวเชิงชุมชนเป็นการเดินทางไปท่องเที่ยวยังชุมชนต่างๆ โดยนักท่องเที่ยวจำนวนมากต้องการประสบการณ์ที่แตกต่างออกไปจากการท่องเที่ยวประเภทอื่นๆ โดยอาจต้องการพบเห็นวิถีชีวิตที่เรียบง่ายและเรียบง่ายของคนในชนบท ได้สัมผัสและเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น ได้ทานอาหารท้องถิ่น ได้ชิมผักสดและผลไม้ปลอดสารพิษ รวมทั้งนักท่องเที่ยวบางรายอาจได้เรียนรู้การทำอาหารท้องถิ่น ได้เรียนรู้ศิลปะและงานฝีมือท้องถิ่น หรือเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาและเทศกาลท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ล้วนก่อให้เกิดการเรียนรู้ ความเข้าใจ การมีปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชน และประสบการณ์แปลกใหม่อันมีคุณค่าให้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งแตกต่างจากการท่องเที่ยวแบบมวลชน โดยประสบการณ์แปลกใหม่ที่มีคุณค่าในมุมมอง

ของนักท่องเที่ยวอาจก่อให้เกิดการบอกต่อ การบอกเล่าเรื่องราว หรือการแชร์ข้อมูลจาก ประสบการณ์โดยตรงของตนเองไปยังสื่อสังคม ออนไลน์ในวงกว้าง ทั้งนี้ หากวิเคราะห์ให้ลึกซึ้งจะ พบว่า การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ก็คือส่วนหนึ่ง ของการท่องเที่ยวเชิงชุมชน และอาจกล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เป็นการท่องเที่ยวเชิง ประสบการณ์อย่างแท้จริง (experience-based tourism) ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญในการกระตุ้นให้เกิด การเรียนรู้และนำไปสู่การจดจำ ความประทับใจ การชื่นชอบ และการบอกต่อได้ (เขมิกา ชีรพงษ์, 2563; สุริรัตน์ เครือคนโท และกันทิมาลย์ จินดา ประเสริฐ, 2566) รวมทั้งจะเป็นการส่งเสริมการ ท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ให้ก้าวทันโลกยุคใหม่ที่ทำให้ ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ อย่างไม่รู้จบ คอรัสมันงานวิจัยที่สามารถชี้แนะสังคม ให้เห็นถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวแบบโฮม สเตย์ให้มากขึ้น

ด้วยเหตุผลข้างต้น งานวิจัยในครั้งนี้จึงมี จุดมุ่งหมาย (goal) เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมโยง ระหว่างการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์กับแนวคิด ของการพัฒนาเศรษฐกิจสมัยใหม่ ได้แก่ เรื่อง soft power และ การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ เพื่อ ชี้นำและจุดประกายให้สังคมและหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องได้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการท่องเที่ยว แบบโฮมสเตย์ เพื่อมุ่งพัฒนาและส่งเสริม การท่องเที่ยวประเภทนี้อย่างจริงจังในอนาคต เพื่อเพิ่มทางเลือกให้แก่นักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบ วัฒนธรรมไทย ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ระดับชุมชนนั้น ในที่นี้หมายถึง light soft power สามารถที่จะพัฒนาต่อยอดเพื่อเป็นแรงเสริมใน การขับเคลื่อน soft power ระดับประเทศต่อไป รวมทั้งจะช่วยพัฒนาเศรษฐกิจสมัยใหม่ หรือ เศรษฐกิจเชิงประสบการณ์ด้วยการท่องเที่ยวแบบ โฮมสเตย์ เพื่อสร้างโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจ ระดับท้องถิ่นโดยตรงด้วยการยกระดับการท่องเที่ยว

เที่ยวแบบโฮมสเตย์ของประเทศไทยให้มีบทบาท และความสำคัญมากขึ้นเพื่อช่วยขับเคลื่อนและ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ หรืออาจ เรียกว่าเป็นการพัฒนาจากระดับล่างขึ้นข้างบน (bottom-up development)

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อสำรวจงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับ โฮมสเตย์ในประเทศไทย โดยจำแนกออกตาม หมวดหมู่ต่างๆ
- 2) เพื่อวิเคราะห์กิจกรรมการท่องเที่ยว ของโฮมสเตย์ระดับท้องถิ่นที่มีศักยภาพดึงดูดนัก ท่องเที่ยวชาวต่างชาติ (light soft power)
- 3) เพื่อวิเคราะห์กิจกรรมการท่องเที่ยว ของโฮมสเตย์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิง ประสบการณ์ (experience-based tourism)

นิยามคำศัพท์

โฮมสเตย์ (homestay) หมายถึง ที่พัก สัมผัสวัฒนธรรมชนบท โดยเป็นบ้านพักที่เจ้าของ บ้านแบ่งพื้นที่ภายในบ้านของตนเองเพื่อให้ นักท่องเที่ยวสามารถพักร่วมกับเจ้าของบ้านได้ โดย ทั่วไปเจ้าของบ้านจะจัดการเรื่องที่พักและอาหาร ไว้บริการให้แก่นักท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวจะ ได้เรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่น รวมถึงได้ ทำกิจกรรมต่างๆร่วมกับเจ้าของบ้านและคนใน ชุมชน (จิติกา คุ่มเรือน, 2563; มรุส ปราบไพร, 2544)

พลังอำนาจละมุน หรือซอฟพาวเวอร์ (soft power) หมายถึง ความสามารถในการชักจูง ใจหรือโน้มน้าวใจ โดยทำให้ผู้อื่นมีความพึงพอใจ หรือเต็มใจเปลี่ยนพฤติกรรม ยอมรับ หรือคล้อย ตามในสิ่งที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้อำนาจ โดยปราศจากการคุกคามหรือการแลก เปลี่ยนสิ่งใด (สุภาพิษฐ์ ธีระวัฒน์, 2565) พลัง อำนาจละมุนอาจมีได้หลายลักษณะ เช่น

วัฒนธรรม ศิลปะ อาหาร ดนตรี หรือภาพยนตร์ เป็นต้น

การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ (experience-based tourism) หมายถึง การเดินทางไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวใดๆ ที่นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เอกลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะของแหล่งท่องเที่ยว นั้นๆ โดยนักท่องเที่ยวอาจมีส่วนร่วมร่วมกับคนในแหล่งท่องเที่ยวหรือชุมชน ผ่านการเรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจคุณค่าทางสังคม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมของพื้นที่ หรืออาจได้รับประสบการณ์ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ การมองเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การรับรสชาติ และการสัมผัส โดยการเรียนรู้ที่นักท่องเที่ยวได้รับอาจเป็นประสบการณ์ที่น่าจดจำ น่าประทับใจ หรือยากบอกต่อคนใกล้ชิด และสามารถสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยวได้ (จุฑาธิปต์ จันทรเอยัด และคณะ, 2562; ณรงค์ พลธิรักษ์ และปริญญา นาคปทุม, 2560)

วิธีการศึกษา

1. ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) โดยมุ่งเก็บข้อมูลจากงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับโฮมสเตย์ในประเทศไทย โดยใช้หลักเกณฑ์ในการเลือกงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ 1) เป็นบทความวิจัยฉบับเต็ม (full articles) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ 2) เป็นบทความวิจัยที่เผยแพร่ย้อนหลังในช่วงปี 10 ปีที่ผ่านมา คือระหว่าง พ.ศ. 2557 – 2566 3) เป็นบทความวิจัยที่เผยแพร่อยู่ในฐานข้อมูลศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) ซึ่งเป็นฐานข้อมูลที่มีคุณภาพเนื่องจากผ่านการกลั่นกรองคุณภาพก่อนการตีพิมพ์ 4) เป็นบทความวิจัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับหรือเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 2 และ 3 (พลังอำนาจละมุน และการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์) และ 5) เป็นบทความวิจัยที่สามารถสืบค้นฉบับ

เต็มได้จากฐานข้อมูลออนไลน์ของ TCI หรือ Google Scholar ทั้งนี้ หากบทความที่ไม่เข้าหลักเกณฑ์ข้างต้น จะไม่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือวิจัยขึ้นมา คือแบบบันทึกข้อมูล (record form) โดยดัดแปลงจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (เช่น วิริยา โพธิ์ขวาง และคณะ, 2562; สริญญา จันทรชูสกุล, 2560; อัศวิน แสงพิกุล, 2564) โดยได้ปรับปรุงแบบบันทึกข้อมูลให้สามารถเก็บข้อมูลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยในแต่ละข้อ เช่น การบันทึกข้อมูลงานวิจัยโดยจำแนกออกตามหมวดหมู่ เช่น จังหวัด/ภูมิภาคที่ศึกษา ประเด็นที่ศึกษา และวิธีการศึกษารวมทั้งบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทดลองใช้แบบบันทึกที่สร้างขึ้นกับตัวอย่างงานวิจัยจำนวน 5 เรื่อง พบว่า แบบบันทึกที่สร้างขึ้นสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 3 ข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบตามหลักสากล โดยดำเนินการดังนี้ (Gomezeli, 2016): 1) กำหนดคำสืบค้น (setting keywords) เช่น โฮมสเตย์ ที่พักสัมผัสวัฒนธรรม และ homestay 2) กำหนดแนวทางสืบค้นตามที่ระบุไว้ในขอบเขตการวิจัยข้างต้น (setting criteria) 3) ดำเนินการสืบค้น (searching) ในช่วงเดือนสิงหาคม 2567 โดยสืบค้นในฐานข้อมูล TCI พบงานวิจัยที่เข้าข่ายจำนวน 61 เรื่อง และฐานข้อมูล Google Scholar จำนวน 55 เรื่อง 4) ตรวจสอบเนื้อหาของบทความวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 2 และ 3 (determining article eligibility) และตรวจสอบความซ้ำซ้อนของบทความ โดยพบว่า บทความที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 2 ข้อจากฐานข้อมูลทั้ง 2 แห่ง มีจำนวนทั้งสิ้น 41 เรื่อง และ 5) นำ

บทความวิจัยทั้ง 41 เรื่อง มาวิเคราะห์ข้อมูลขั้นสุดท้าย (final analysis) เพื่อจัดบันทึกข้อมูลสำคัญลงในแบบบันทึกข้อมูล เช่น ชื่อเรื่อง ประเด็นที่ศึกษา ปีที่ตีพิมพ์ ภูมิภาค ระเบียบวิธีวิจัย และประเด็นที่เกี่ยวข้องกับพลังอำนาจละมุน และการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ เป็นต้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) เพื่อจัดหมวดหมู่ข้อมูลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย และใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) เพื่อนำเสนอข้อมูลในรูปของความถี่และร้อยละ

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 – 4 เป็นการนำเสนอผลการสำรวจงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับโฮมสเตย์ในประเทศไทย โดยจำแนกออกตามหมวดหมู่ต่างๆ ส่วนตารางที่ 5 เป็นผลการวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์กิจกรรมการท่องเที่ยวของโฮมสเตย์ที่มีศักยภาพดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ในขณะที่ตารางที่ 6 เป็นผลการวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์กิจกรรมการท่องเที่ยวของโฮมสเตย์ที่มีความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับโฮมสเตย์ในประเทศไทย จำแนกตามภูมิภาค

ภูมิภาค	จำนวนงานวิจัย	ร้อยละ
ภาคกลาง	16	39.0
ภาคเหนือ	9	21.9
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	8	19.6
ภาคใต้	3	7.3
หลายภูมิภาค	3	7.3
ภาคตะวันออก	2	4.9
รวม	41	100.0

ตารางที่ 1 พบว่า ภาคกลางเป็นภูมิภาคที่มีจำนวนงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับโฮมสเตย์ในประเทศไทยในช่วง 10 ปี ที่ผ่านมามีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 39 (16 เรื่อง) รองลงมา คือ ภาคเหนือ ร้อยละ 21.9 (9 เรื่อง) และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

คิดเป็นร้อยละ 19.6% (8 เรื่อง) ตามลำดับ ส่วนภูมิภาคอื่น ๆ มีจำนวนงานวิจัยเกี่ยวกับโฮมสเตย์อยู่จำนวนเล็กน้อย คือ ต่ำกว่าร้อยละ 10 เช่น ภาคใต้ และภาคตะวันออก

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับโฮมสเตย์ในประเทศไทย จำแนกตามระเบียบวิธีวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย	จำนวนงานวิจัย	ร้อยละ
งานวิจัยเชิงคุณภาพ	17	41.4
งานวิจัยเชิงปริมาณ	14	34.2
งานวิจัยแบบผสมผสาน	10	24.4
รวม	41	100.0

ตารางที่ 2 หากจำแนกงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับโฮมสเตย์ในประเทศไทยโดยแบ่งออกตามระเบียบวิธีวิจัย พบว่า งานวิจัยเชิงคุณภาพมีสัดส่วนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 41.4 (17 เรื่อง)

ส่วนงานวิจัยเชิงปริมาณมีสัดส่วนรองลงมา คิดเป็นร้อยละ 34.2 (14 เรื่อง) ในขณะที่ งานวิจัยหลายเรื่องใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน คิดเป็นร้อยละ 24.4 (10 เรื่อง)

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับโฮมสเตย์ในประเทศไทย จำแนกตามประเด็นที่ศึกษา

ประเด็นที่ศึกษา	จำนวนงานวิจัย	ร้อยละ
การบริหารจัดการโฮมสเตย์/การดำเนินธุรกิจ/ปัจจัยความสำเร็จของโฮมสเตย์	13	31.7
ความพึงพอใจ/ความคาดหวัง/การรับรู้	7	17.1
การตลาด/พฤติกรรมนักท่องเที่ยว/ปัจจัยการเลือกโฮมสเตย์	5	12.2
การมีส่วนร่วม/การสร้างเครือข่าย	4	9.7
อัตลักษณ์โฮมสเตย์/ภาพลักษณ์โฮมสเตย์	3	7.3
มาตรฐานโฮมสเตย์	2	4.9
การพัฒนาบุคลากร	2	4.9
คุณภาพการบริการ	2	4.9
หัวข้ออื่นๆ เช่น การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ/low-carbon/ การออกแบบสถาปัตยกรรม (หัวข้อละ 1 เรื่อง)	3	7.3
รวม	41	100.0

ตารางที่ 3 เป็นการจำแนกประเด็นที่ศึกษาเกี่ยวกับโฮมสเตย์ พบว่า ประเด็นที่ศึกษามากที่สุด คือ การบริหารจัดการโฮมสเตย์/การดำเนินธุรกิจโฮมสเตย์/ปัจจัยความสำเร็จของโฮมสเตย์ คิดเป็นร้อยละ 37.7 (13 เรื่อง) รองลงมา คือ ความพึงพอใจ/ความคาดหวัง/การรับรู้ คิดเป็น

ร้อยละ 17.1 (7 เรื่อง) และด้านการตลาดของโฮมสเตย์ คิดเป็นร้อยละ 12.2 (5 เรื่อง) ส่วนประเด็นอื่นๆ มีสัดส่วนรองลงมา เช่น การมีส่วนร่วมของชุมชน ภาพลักษณ์ของโฮมสเตย์ มาตรฐานโฮมสเตย์ การพัฒนาบุคลากร และคุณภาพการบริการ เป็นต้น โดยมีสัดส่วนต่ำกว่าร้อยละ 10

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับโฮมสเตย์ในประเทศไทย จำแนกตามมิติความยั่งยืน

มิติความยั่งยืน	จำนวนงานวิจัย	ร้อยละ
ด้านเศรษฐกิจ	15	36.6
ด้านเศรษฐกิจและสังคม	10	24.4
ด้านสังคม	6	14.6
ด้านสิ่งแวดล้อม	2	4.9
ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม	2	4.9
ทั้ง 3 ด้าน (เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม)	6	14.6
รวม	41	100.0

ตารางที่ 4 หากจำแนกงานวิจัยออกตาม มิติความยั่งยืนแล้ว พบว่า งานวิจัยที่มุ่งศึกษาด้าน เศรษฐกิจเพียงมิติเดียวมีจำนวนมากที่สุด คิดเป็น ร้อยละ 36.6 (15 เรื่อง) รองลงมา คือ ด้าน เศรษฐกิจและสังคม คิดเป็นร้อยละ 24.4 (10 เรื่อง)

และด้านสังคมเพียงมิติเดียว คิดเป็นร้อยละ 14.6 (6 เรื่อง) สำหรับงานวิจัยที่ศึกษาทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม มีจำนวน งานวิจัยคิดเป็นร้อยละ 14.6 (6 เรื่อง)

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์กิจกรรมการท่องเที่ยวของโฮมสเตย์ที่มีศักยภาพดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

จำนวนงานวิจัย	กิจกรรมการท่องเที่ยวของโฮมสเตย์ที่จัดไว้ให้นักท่องเที่ยว	การวิเคราะห์กิจกรรมการท่องเที่ยวของโฮมสเตย์ที่มีศักยภาพดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติ (soft power)
14 เรื่อง จาก 41 เรื่อง (ร้อยละ 34) เช่น จิตกา คัมเรือน (2563); วงฤทธิ์ ชัยรุ่งเรือง (2566); ภูริณัฐ แก้วสียา (2566); ชุศักดิ์ ชุศรี (2567); และ รัชพล กิตติอมรพงศ์ และ คณะ (2567)	1. กิจกรรมเกี่ยวกับอาหารไทย/อาหารท้องถิ่น เช่น -การทำอาหารท้องถิ่นให้นักท่องเที่ยวรับประทาน -การสอนนักท่องเที่ยวทำอาหารด้วยวัตถุดิบท้องถิ่น หรือสมุนไพรไทย -การสอนให้นักท่องเที่ยวทำขนมไทย	มีศักยภาพ
	2. กิจกรรมเกี่ยวกับวัด/ศาสนา เช่น -การพานักท่องเที่ยวไปเที่ยววัด/ไปไหว้พระ -การทำบุญตักบาตร การนั่งสมาธิ	มีศักยภาพ
	3. การเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรมไทย	มีศักยภาพ
	4. กิจกรรมเกี่ยวกับการนวดแบบไทย/สปาไทย	มีศักยภาพ
	5. การแต่งกายด้วยชุดท้องถิ่น/ชุดไทย	มีศักยภาพ
	6. การปลูกผัก	ไม่เข้าข่าย
	7. กิจกรรมทางธรรมชาติ เช่น การเดินป่า การศึกษาธรรมชาติ การนั่งเรือ การล่องแก่ง	ไม่เข้าข่าย

ตารางที่ 5 เป็นการวิเคราะห์เกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวของโฮมสเตย์ที่จัดไว้ให้นักท่องเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของกิจกรรมการท่องเที่ยวของโฮมสเตย์ที่มีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติ หรือมีอำนาจละมุนเพียงพอที่ทำให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเกิดความชื่นชอบหรือหลงรักในวัฒนธรรมไทย การวิเคราะห์นี้เป็นการวิเคราะห์เบื้องต้น (preliminary analysis) โดยพิจารณาในลักษณะของ soft power ที่ควรได้รับการส่งเสริมในอนาคตเพื่อให้มีศักยภาพในการสร้างความสนใจและดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติให้มากขึ้นเพื่อให้มาสัมผัสกับเสน่ห์ของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในประเทศไทย การวิเคราะห์ดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยได้ใช้หลักเกณฑ์จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ soft power เช่น งานวิจัยของ ดวงฤทธิ์ ชัยรุ่งเรือง (2566) และ สุภาพิชญ์ ธีระวัฒน์ (2565) โดยได้ปรับประยุกต์ใช้กับมิติการท่องเที่ยว ซึ่งมีหลักเกณฑ์ที่นำมาพิจารณาได้แก่ 1) ควรเป็นกิจกรรมที่มีความดั้งเดิมของประเทศไทย 2) ควรมีเอกลักษณ์/อัตลักษณ์ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย 3) ควรเป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติให้ความสนใจหรือมีศักยภาพดึงดูดใจ 4) ควรเป็นกิจกรรมที่ช่วยสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ และ 5) ควรเป็นกิจกรรมที่ประเทศอื่นแข่งขันได้ยากหรือลอกเลียนแบบได้ยาก

จากงานวิจัยที่สำรวจได้ 41 เรื่อง พบว่า มีงานวิจัยจำนวน 14 เรื่อง (ร้อยละ 34) ที่แสดงข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมที่ทางโฮมสเตย์ได้จัดกิจกรรมไว้ให้นักท่องเที่ยว โดยแบ่งได้ 7 กิจกรรม ดังแสดงในตารางที่ 5 แต่มีเพียง 5 กิจกรรมที่เข้าข่ายหลักเกณฑ์ข้างต้นที่พอมีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ หรือสร้างความชื่นชอบในความเป็นไทย และอาจมีการบอกต่อหรือแชร์เรื่องราวความเป็นไทยจากกิจกรรมเหล่านี้ไปสู่สังคมโลกได้ (หรืออาจเรียกว่า light soft power) ซึ่งได้แก่ 1) กิจกรรมเกี่ยวกับอาหารไทย/อาหารท้องถิ่น 2) กิจกรรมเกี่ยวกับวัด/ศาสนา 3) กิจกรรมเกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรมไทย 4) กิจกรรมเกี่ยวกับการนวดแบบไทย/สปาไทย และ 5) การแต่งกายด้วยชุดท้องถิ่น/ชุดไทยออกไปเที่ยวในชุมชน การวิเคราะห์กิจกรรมเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อได้รับทราบข้อมูลจากผลการวิจัย เพื่อนำความรู้ไปพัฒนาต่อยอดส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในประเทศไทยต่อไป ในขณะที่กิจกรรมในข้อ 6 และ 7 ได้แก่ การปลูกผักและกิจกรรมทางธรรมชาติ เช่น การเดินป่า การศึกษาธรรมชาติ อาจไม่พิจารณาเป็น soft power เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ไม่เข้าข่ายหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ข้างต้นและเป็นกิจกรรมที่มีในประเทศอื่นๆ

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์กิจกรรมการท่องเที่ยวของโฮมสเตย์ที่จัดไว้ให้นักท่องเที่ยว โดยวิเคราะห์เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์

จำนวนงานวิจัย	กิจกรรมการท่องเที่ยวของโฮมสเตย์ที่จัดไว้ให้นักท่องเที่ยว	ประเภทการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์
12 เรื่อง จาก 41 เรื่อง (ร้อยละ 30) เช่น ดวงฤทธิ์ ชัยรุ่งเรือง (2566); ภูริณัฐ แก้วสียา (2566); ชุตติ กิตติ (2567); และ รัชพล กิตติอมรพงศ์ และคณะ (2567)	1. กิจกรรมเกี่ยวกับอาหารไทย/อาหารท้องถิ่น เช่น -การทำอาหารท้องถิ่นให้นักท่องเที่ยวรับประทาน -การสอนนักท่องเที่ยวทำอาหารด้วยวัตถุดิบท้องถิ่น หรือสมุนไพรไทย -การสอนให้นักท่องเที่ยวทำขนมไทย	การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ด้านอาหาร/ด้านวัฒนธรรม
	2. กิจกรรมเกี่ยวกับวัด/ศาสนา เช่น -การพานักท่องเที่ยวไปเที่ยววัด/ไปไหว้พระ -การทำบุญตักบาตร การนั่งสมาธิ	การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ด้านศาสนา/ด้านวัฒนธรรม
	3. การเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรมไทย	การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ด้านวัฒนธรรม
	4. กิจกรรมเกี่ยวกับการนวดแบบไทย/สปาไทย	การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ด้านสุขภาพ
	5. การแต่งกายด้วยชุดพื้นเมือง/ผ้าไทย	การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ด้านวัฒนธรรม
	6. การปลูกผัก	การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ด้านเชิงเกษตร
	7. กิจกรรมทางธรรมชาติ เช่น การเดินป่า การศึกษาธรรมชาติ การนั่งเรือ การล่องแก่ง	การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ด้านเชิงธรรมชาติ

ตารางที่ 6 เป็นการวิเคราะห์ต่อเนื่องจากตารางที่ 5 โดยมีจุดประสงค์เพื่อวิเคราะห์กิจกรรมการท่องเที่ยวของโฮมสเตย์ที่จัดไว้ให้นักท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ (experience-based tourism) โดยพิจารณาจากหลักเกณฑ์ที่ระบุไว้ในงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น เขมิกา ธีรพงษ์ (2563), ณรงค์ พลธิราช และปริญญา นาคปทุม (2560) เช่น การมีส่วนร่วมในกิจกรรม การได้เรียนรู้ในกิจกรรม การมีปฏิสัมพันธ์กับคนในท้องถิ่น และการจดจำเรื่องราว เป็นต้น

จากงานวิจัยที่สำรวจได้ 41 เรื่อง พบว่ามีงานวิจัยจำนวน 12 เรื่อง (ร้อยละ 30) ที่กล่าวถึงกิจกรรมที่ทางโฮมสเตย์ได้จัดไว้ให้นักท่องเที่ยว โดยแบ่งได้ 7 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมเกี่ยวกับอาหารไทย/อาหารท้องถิ่น 2) กิจกรรมเกี่ยวกับวัด/ศาสนา 3) กิจกรรมเกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรมไทย 4) กิจกรรมเกี่ยวกับการนวดแบบไทย 5) การแต่งกายด้วยชุดพื้นเมือง/ผ้าไทย 6) กิจกรรมการปลูกผัก/พืชท้องถิ่น และ 7) กิจกรรมทางธรรมชาติ อย่างไรก็ตาม หากจัดหมวดหมู่

กิจกรรมดังกล่าวข้างต้นแล้ว สามารถแบ่งได้ 6 รูปแบบตามประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับซึ่งอาจแตกต่างกันออกไปโดยไม่ซ้ำซ้อนกัน ได้แก่

- 1) การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ด้านอาหาร
- 2) การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ด้านวัฒนธรรม
- 3) การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ด้านศาสนา
- 4) การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ด้านสุขภาพ
- 5) การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ด้านเชิงเกษตร และ
- 6) การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ด้านธรรมชาติ

จากผลการวิจัยนี้ อาจกล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์นั้นเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงประสบการณ์ (experience-based economy) เนื่องจากเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงชุมชน ที่มีกิจกรรมการเรียนรู้และประสบการณ์แปลกใหม่ที่แตกต่างกันถึง 6 ประเภท โดยนักท่องเที่ยวจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมได้เรียนรู้ ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ดีกับคนในท้องถิ่น และจดจำเรื่องราวต่างๆ ในระหว่างการพักค้างแรมกับคนในชุมชน

อภิปรายผล

สำหรับการอภิปรายผล ผู้วิจัยจะอภิปรายผลการวิจัยของตารางที่ 5 และ 6 ส่วนผลการวิจัยในตารางที่ 1 – 4 เป็นผลการวิจัยที่เป็นข้อมูลเชิงข้อเท็จจริง (fact-based findings) ที่มาจากการสำรวจงานเอกสาร จึงไม่มีการอภิปรายผลการวิจัยจากผลการวิจัยในตารางที่ 5 พบว่า กิจกรรมที่เข้าข่ายมีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ หรือสร้างความชื่นชอบในความเป็นไทยได้ (light soft power) ได้แก่ 1) กิจกรรมเกี่ยวกับอาหารไทย/อาหารท้องถิ่น 2) กิจกรรมเกี่ยวกับวัด/ศาสนา 3) กิจกรรมเกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรมไทย 4) กิจกรรมเกี่ยวกับการนวดแบบไทย/สปาไทย และ 5) การแต่งกายด้วยชุดท้องถิ่น/ชุดไทยออกไปเที่ยวในชุมชน ผลการวิเคราะห์กิจกรรมดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษา

เกี่ยวกับ soft power ในมิติการท่องเที่ยว เช่น ดวงฤทธิ์ ชัยรุ่งเรือง (2566), ภูริณัฐ แก้วสิดา (2566), ชุติศักดิ์ ชุตรี (2567), และ รัชพล กิตติอมรพงศ์ และคณะ (2567) ที่ระบุว่า การท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยหรือการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีศักยภาพในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศให้เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดนั้นๆ หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า กิจกรรมทั้ง 5 กิจกรรมนั้นมีศักยภาพและสามารถพัฒนาเป็น soft power ด้านการท่องเที่ยวของประเทศต่อไปได้ในอนาคต หากได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างจริงจัง นอกจากนั้นในมิติของอาหารไทย มีงานวิจัยบางเรื่องอย่างเช่น ภูริณัฐ แก้วสิดา (2566) และ ชุติศักดิ์ ชุตรี (2567) ระบุว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจำนวนมากรู้จักและรับรู้เกี่ยวกับเสน่ห์และความอร่อยของอาหารไทย อีกทั้งอาหารไทยและอาหารท้องถิ่นมีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติให้เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดต่างๆ ได้ เช่น อาหารท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นต้น

จากผลการวิจัยในตารางที่ 6 พบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวของโฮมสเตย์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ แบ่งได้ 6 รูปแบบ ได้แก่ ก) การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ด้านอาหาร ข) การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ด้านวัฒนธรรม ค) การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ด้านศาสนา ง) การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ด้านสุขภาพ จ) การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ด้านเชิงเกษตร และ ฉ) การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ด้านธรรมชาติ โดยผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยหลายเรื่อง (ณรงค์ พลธิรักษ์ และปริญญานาคปฐม, 2560; ธีรญา พรหมบุรมย์ และนฤมล กิมภากรณ์, 2558; สุริรัตน์ เครือบคนโท และกันทิมาลย์ จินดาประเสริฐ, 2566) ที่ระบุว่า การท่องเที่ยวประเภทต่างๆ ดังที่กล่าวข้างต้นเข้าข่ายเป็นการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ได้ เนื่องจาก

เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ กับคนในชุมชน โดยก่อให้เกิดการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนความเห็น และการสร้างประสบการณ์ต่าง ๆ ให้แก่นักท่องเที่ยว อันจะส่งผลให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจและบอกเล่าเรื่องราวจากประสบการณ์ของตนเองไปยังบุคคลอื่น โดยอาจทำให้ผู้อื่นเกิดความสนใจและอยากเดินทางมาท่องเที่ยวเพื่อได้รับประสบการณ์เหล่านั้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

ประการแรก ผลการวิจัยพบว่า นักวิจัยได้ศึกษาเรื่องโฮมสเตย์ในช่วง 10 ปี ที่ผ่านมา มีอยู่เป็นจำนวนมาก (รวม 41 เรื่อง) อย่างไรก็ตาม ในบริบทจริงนั้น มีผู้ประกอบการโฮมสเตย์กระจายอยู่ในทุกจังหวัดทั่วประเทศ ดังนั้น นักวิจัยที่อยู่ในส่วนภูมิภาคควรศึกษาวิจัยในเรื่องการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ให้มากขึ้น เพื่อขยายองค์ความรู้ที่จะช่วยพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของประเทศให้มีความยั่งยืนและเติบโตต่อไป โดยอาจเลือกศึกษาประเด็นที่สำคัญแต่มีองค์ความรู้อยู่น้อยหรือจำกัด ดังแสดงในตารางที่ 3 เช่น การมีส่วนร่วมหรือแนวทางการสร้างความเข้มแข็งของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ การส่งเสริมประสบการณ์และการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยว การพัฒนาคุณภาพการบริการของโฮมสเตย์ การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของคนในท้องถิ่น รวมถึงควรศึกษาประเด็นการค้นหาและการพัฒนา soft power ของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในแต่ละภูมิภาคที่อาจมีทรัพยากรที่แตกต่างกัน และควรศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ของโฮมสเตย์ในแต่ละท้องถิ่น เป็นต้น

ประการที่สอง ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมที่พหุมีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ หรือสร้างความชื่นชอบในความเป็นไทยที่

อาจพัฒนาให้เป็น soft power ของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในอนาคตมีอยู่ 6 กิจกรรม (หรืออาจมองเป็น 6 ผลิตภัณฑ์) ดังแสดงในตารางที่ 5 (อาหาร ศาสนา ประเพณีวัฒนธรรม นวดไทย และการแต่งการด้วยชุดท้องถิ่น) โดยแนวทางการพัฒนา คือ 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนท้องถิ่นควรริบพัฒนากิจกรรมเหล่านี้ (products) ให้มีความน่าสนใจ โดยเน้นความเป็นวัฒนธรรมไทยแบบท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ที่โดดเด่น 2) ควรเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ความเป็นวัฒนธรรมไทยแบบท้องถิ่นให้มีช่องทางที่กว้างขวางมากยิ่งขึ้นเพื่อเข้าถึงสังคมวงกว้างผ่านช่องทางสมัยใหม่ พร้อมกับสร้างสรรค์เนื้อหา (contents) ของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ให้มีความน่าสนใจ น่าดึงดูดใจ และอาจนำเสนอเรื่องราวประสบการณ์การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในประเทศไทยที่แตกต่างจากประเทศอื่นๆ โดยเป็นประสบการณ์ที่น่าจดจำหรือน่าประทับใจและแตกต่างจากการท่องเที่ยวแบบมวลชนทั่วไป 3) อาจเชื่อมโยงการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์กับกระแสหลักของสังคมยุคใหม่ หรือรูปแบบการใช้ชีวิตของนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม โดยอาจเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ การท่องเที่ยวเชิงอาหาร การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ/เชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และการท่องเที่ยวแบบไม่เร่งรีบ เป็นต้น เพื่อให้การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์มีความน่าสนใจหรือมีพลังดึงดูดมากขึ้น 4) ควรพัฒนาและส่งเสริม soft power ระดับท้องถิ่นที่มีสเกลหรือพลังขนาดเล็ก (light soft power) เช่น ระดับชุมชนให้มีบทบาทและความสำคัญมากขึ้นในสังคมวงกว้าง เพื่อเป็นแรงเสริมให้กับ soft power ระดับประเทศต่อไป หรืออาจเรียกว่าเป็นการพัฒนาจากฐานรากให้มั่นคง (ระดับท้องถิ่น) เพื่อขึ้นไปเสริมความแข็งแกร่งหรือสร้างศักยภาพให้กับระดับประเทศ (bottom base to national base) ซึ่งน่าจะสร้างความมั่นคงและความยั่งยืนให้กับ soft power ของประเทศ

ประการที่สาม เนื่องจากการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงชุมชน ดังนั้น การพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ควรได้รับการส่งเสริมควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวเชิงชุมชน โดยหน่วยงานของรัฐระดับท้องถิ่นควรทำงานเชิงบูรณาการร่วมกับทุกภาคส่วน โดยเฉพาะภาคประชาชน ซึ่งหน่วยงานรัฐระดับท้องถิ่นควรกระตุ้นให้ประชาชนรักษาวิถีชีวิตดั้งเดิมของตนเองเอาไว้ และเห็นถึงความสำคัญของ soft power ระดับท้องถิ่นที่สามารถพัฒนาให้มีคุณค่าเชิงประสบการณ์ต่อไปในอนาคต รวมทั้งควรร่วมมือกันจัดอบรมให้ความรู้ที่จำเป็นแก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนสามารถใช้สื่อในช่องทางต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้สังคมภายนอกได้รู้จักเอกลักษณ์และจุดเด่นของท้องถิ่น ผ่านการบอกเล่าเรื่องราวต่างๆ ของชุมชนเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว (ดวงฤทธิ์ ชัยรุ่งเรือง, 2566)

ประการที่สี่ ผลการวิจัยในครั้งนี้ ช่วยชี้ให้เห็นสังคมและช่วยขยายองค์ความรู้ทางวิชาการ โดยเพิ่มพูนความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับโฮมสเตย์ได้มากขึ้น โดยชี้ให้เห็นว่าความรู้จากงานวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ที่มีการศึกษากันอย่างกว้างขวาง สามารถสกัดความรู้ออกมา

เพื่อนำมาพัฒนาเป็น soft power ระดับท้องถิ่นของประเทศได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น อีกทั้งยังช่วยเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์กับการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ซึ่งพบว่าการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์นั้นเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ดังนั้น ผลการวิจัยจะช่วยกระตุ้นให้เกิดการศึกษาวิจัยในประเด็นเหล่านี้มากขึ้นในอนาคต โดยนักวิจัยอาจเลือกศึกษาประเด็นที่ได้เสนอแนะไปข้างต้น เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ ให้แก่วงการวิชาการและการนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากงานวิจัยในครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงเอกสาร นักวิชาการอาจศึกษาประเด็นสำคัญต่างๆ เกี่ยวกับการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์โดยให้เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวประเภทอื่นๆ ตามที่เสนอแนะข้างต้น เช่น การท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ การท่องเที่ยวเชิงอาหาร การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ/เชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และการท่องเที่ยวแบบไม่เร่งรีบ เป็นต้น เพื่อให้การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์มีความน่าสนใจและมีมิติในการดึงดูดนักท่องเที่ยวมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เขมิกา ชีรพงษ์. (2563). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้วยการออกแบบประสบการณ์. *ศิลปกรรมสาร*, 13(1), 1-15.
- จิติกา คุ่มเรือน. (2563). การศึกษากระบวนการดำเนินงานตามดัชนีชี้วัดคุณภาพมาตรฐานที่พักประเภทโฮมสเตย์ ในมุมมองของผู้ประกอบการโฮมสเตย์: กรณีศึกษาโฮมสเตย์บ้านอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 14(2), 15-28.
- จุฑาธิปต์ จันท์เอียด, อังสุมาลิน จำนงชอบ และณัฐพัชร มณีโรจน์. (2562). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์โดยชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง ตำบลศรีนาวา จังหวัดนครนายก. *วารสารสหศาสตร์ศรีปทุม ชลบุรี*, 5(1), 1-18.

- ชูศักดิ์ ชูศรี. (2567). การรับรู้รูปแบบอำนาจละมุน (Soft Power) ในมุมมองของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, 8(7), 152–161.
- ณรงค์ พลธิราช และปริญญา นาคปฐม. (2560). การศึกษาโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกของประเทศไทย (รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์). มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ดวงฤทธิ์ ชัยรุ่งเรือง. (2566). การขับเคลื่อน Soft Power: อัตลักษณ์ท้องถิ่นภาคใต้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดชุมพร. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร.*, 11(5), 1922–1935.
- ธัญญา พรหมบุญมย์ และนฤมล กิมภากรณ์. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วัฒนธรรม และสุขภาพ ในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 ของประเทศไทย: เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง แม่ฮ่องสอน. *วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย*, 10(1), 71–87.
- ภูริณัฐ แก้วสียา. (2566). ประเภท Soft Power (5F) ที่ใช้สื่อสารส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยวจังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์*, 2(2), 54–82.
- มนตรี เกิดมีมูล. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าพักที่โฮมสเตย์ในประเทศไทยของนักท่องเที่ยวต่างชาติ: กรณีศึกษา โฮมสเตย์ในเขตพื้นที่ภาคใต้. *วารสารวิจัยไร่ไฟพรรณี*, 2(2), 110–120.
- รัชพล กิตติอมรพงศ์, ณภัทร คาแก้ว และเมษะชาวิน พลโยธี. (2567). อัตลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงอาหารพื้นถิ่น ประเภทข้าวปุ้นน้ำน้าวสู่การสร้าง Soft Power ของอำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*, 19(68), 29–41.
- วิริยา โพธิ์ขวาง และคณะ. (2562). การเตรียมรายงานวิจัยต้นฉบับและการประเมินคุณภาพงานวิจัยทางการพยาบาลและสาธารณสุข. *วารสารวิทยาลัยบรมราชชนนี นครราชสีมา*, 25(2), 194–212.
- สรัญญา จันทร์ชูสกุล. (2560). การประเมินคุณภาพวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา. *Veridian E-Journal*, 10(2), 160–175.
- สิทธิศักดิ์ โพธิ์ศรี, ณัฐภัทร จงอริยตระกูล และนารรณ สืบสายลา. (2567). การพัฒนาห่วงโซ่คุณค่าการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ท้องถิ่น: กรณีศึกษาศิลาโฮมสเตย์ จังหวัดขอนแก่น เพื่อยกระดับสู่ความยั่งยืนตามเป้าหมาย SDGs. *วารสารวิจัยวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 8(3), 85–96.
- สุภาพิชญ์ ธีระวัฒน์. (2565). *Soft Power (อำนาจละมุน)*. สำนักวิชาการสถานีวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์รัฐสภา. <https://library.parliament.go.th/th/radioscript/rr2565-may7>
- สุรวิรัตน์ เครือบนกโท และกันทิมาลย์ จินดาประเสริฐ. (2566). การจัดการตลาดท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ของหมู่บ้านทอผ้าในจังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารวิจัยวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 7(1), 98–112.
- อัศวิน แสงพิกุล. (2564). การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบการประเมินคุณภาพการบริการของธุรกิจโรงแรมในบริบทประเทศไทยกับต่างประเทศ. *วารสารการจัดการสมัยใหม่*, 19(2), 23–36.
- Gomezelj, D. O. (2016). A systematic review of research on innovation in hospitality and tourism. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 28(3), 516–558.
- Pencarelli, T., & Forlani, F. (2016). Marketing of touristic districts-viable systems in the experience economy. *Sinergie Italian Journal of Management*, 34(101), 199–238.